

Art FAMA

Mart 2007 br. 2 cena 60.00 din

MAGAZIN ZA SAVREMENU UMETNIČKU SCENU i vodič kroz aktuelne programe galerija i muzeja

VELIKI USPEH NAŠIH UMETNIKA
MARINA ABRAMOVIĆ U MOMI
RAŠA TODOSIJEVIĆ U BOBURU

INTERVJU MESECA/NENAD BRAČIĆ: ZAVELA ME FOTOGRAFIJA
ILIJA ŠOŠKIĆ NA FREKVENCIJI SA TANJOM ILIĆ
URBANI FENOMENI
LAGODNA ŠETNJA KROZ BEOGRADSKE GALERIJE/UMETNIČKO
TRŽIŠTE/BERZA ANTIKVITETA/KULTURNI VODIČ

umetnost danas/art now/heute kunst/les arts maintenat/arte oggi

pojavljuju na tržištu. Tada sam odlučio da napravim čitavu seriju modela koji će pokriti istorijski-tehnološki razvoj fotoaparata, od kamere obskure, preko aparata sa mehovima, do refleksnih kamera, pa sve do digitalnih aparata sa LCD displejom. Sa druge strane, zavisno od oblika cigli, uživao sam da dizajniram različite oblike aparata, od ruskog Zenita, preko popularnih idjota, pa sve do kino projektoru i aparature za povećavanje.

P. M.: Koje bi modele izdvojio?

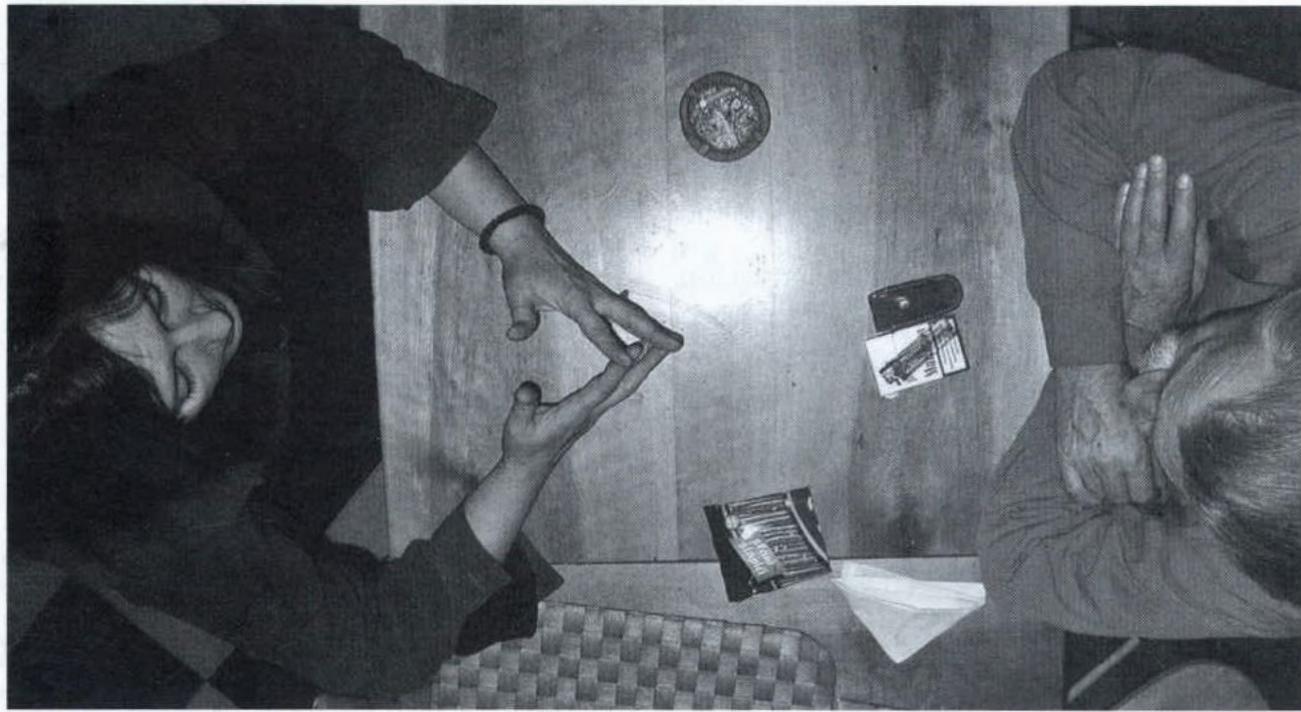
N. B.: Ono što bih izdvojio su idiot aparati, jer su nastali uklapanjem svega dva ili tri dela: cigla, šraf i kamen ili kutlača kao blic. Tako kod jednog aparata dno pivske flaše zamenjuje fiksni objektiv, a kod drugog feder starog madraca predstavlja zum objektiv. Ova igra pronalaženja novih funkcija predmetima koji deluju beskorisno je ono što me najviše raduje u ovom projektu. Takođe, uživam što tu radost delim sa publikom. Što su se više radovali posmatrači mojih aparata, to sam ja imao sve veću proizvodnju.

Projekat FREKVENCIJE RAZGOVARALA DVA UMETNIKA TANJA ILIĆ CONTRA ILIJA ŠOŠKIĆ

Tatjana ILIĆ: Kada smo se prvi put sreli?

Ilija ŠOŠKIĆ: Na ljetovanju 1994. na Hidri u Grčkoj, kao gost Janisa Kunelisa čuo sam njegovu priču o Tatjani Ilić. Pričao je da je dobio studentkinju iz Beograda sa najboljim epitetima. Toga ljeta se ta njegova priča više puta ponovila, kada se razgovaralo o mladim umjetnicima. Tako smo se 1999. godine na Internacionalnom bijenalu u Rimu konačno nas dvoje i sreli. I odmah sam se složio sa onim što sam od Kunelisa prethodno čuo. Mi inače nemamo uvek iste entuzijazme. Ali ovoga puta je koïncidiralo, pa sam odjednom otkrio i rad i ličnost, sve ono o čemu je on govorio. A i mjesto i događaj su bili pravi za susret sa jednim mladim umjetnikom, tako da sam odmah mogao da konstatujem da su i rad i osoba u međunarodnoj konkurenciji. To se pokazalo kao otkriće. To je bio jedan od najboljih radova na Bijenalu, nakon toga je nastala dobra, pozitivna, interesantna frekvencija. I to sam doživio kao dragocjenu stvar, jer su te emergentne generacije umjetnika od osamdesetih na ovamo, u tih dvadeset godina, bile one koje, po mom mišljenju, nisu generacijski kao tendencije bile interesantne. Zato što nisam mogao da ih prepoznam kao generacije koje donose nešto novo, osim pojedinaca, ali to onda nije više generacijsko pitanje. Među tim individuama si bila ti, što je na kraju krajeva bilo izuzetno dobro.

Zato što umjetnost i jeste stvar individue, od konceptualne umjetnosti na ovomo, jer nema pokreta, generacijskih tema.

T.I.: Danas smo svedoci populizama i hiperprodukcije jedne robe. Nije čudno da je i umetnost postala rastegljiv pojam u eri robe.

I.Š.: To ja sve stavljam pod epigonizam, jer naprsto i nije ništa drugo. Jer od 1978. godine, kada se dogodilo invertiranje šezdesetosme i kada je konceptualna umjetnost stala, da bi otvorila jedno novo stanje koje se može nazvati refleksijom, nastala je invazija na slobodnu scenu, jer mi više nismo bili scena i jer smo se povukli.

T.I.: Prepoznam danas tu situaciju. Povukla sam se i ja kao i još neki umetnici, na mesto "aktivne marginе". Aktivna marginа i danas jeste jedina mogućnost za umetnika koji odgovorno i slobodno razmišlja o fundamentalnim pitanjima i potrebama umetnosti. I zato, nasuprot onima koji su odabrali da sa mesta aktivne marginе deluju, set partikulariteta među sobom uspostavlja stanje prividne ekvivalencije. I to je skroz slična situacija, a kada govorimo o naše dve generacije.

Ilija: Apsolutno slična situacija. To je problem artikulacije pojma umjetnosti u kulturi prljavosti, jer je scena zagađena, što je karakteristika za svaki anahronizam. Tu već dolazimo do ratova i raspada sistema i dolazimo do dvopolnih situacija, do alogizama, do cirkulus viciozusa.

Tatjana: Sistem koji se raspao prouzrokovao je jednu dalju, konstrukciju kontinuiteta, koji u svojoj suštini nosi prefiks pseudo. Taj prefiks prožima sve.

Ilija: Da! To je baš civilizacijska kriza. I kao najbolja moguća varijanta iz ove situacije ostaje to - što -biva, što bi otprilike značilo - biti ni laž, ni istina, biti ni lažni, ni istiniti. I zato sam krenuo da ispitujem fenomen sistema kroz bavljenje matematičkom teorijom, referišući se ponajviše na Vitgenštajna, Hilberta, gdje sam pronašao jedan aksiom koji se sastoji od jedne složene njemačke riječi -Endscheidungsproblem, što će reći procedura preispitivanja svake date formule. To je realnost koju ja doživljavam kao silovanje u liftu.

T.I.: Kad je o ovom prostoru reč mnogi problemi su isti u poslednjih četrdeset godina! Ja ne vidim suštinsku promenu. Možda zato što se u Beogradu pre svega ponajmanje radilo o umjetnosti samoj po sebi, jer da nije tako ne bi se uvek naknadno ispostavljalo da je progresivna umjetnost bila uglavnom na margini. Zato što je umjetnost uvek, kad je to bilo potrebno, ovde prečutno žrtvovana, a zbog raznih pripadnosti i udobnosti. Danas se može videti zašto su se mnogi umetnici povlačili, zašto se "dešavalо" i "dešava" svesno "neznanje" nastalo iz ličnih pobuda protivno interesima umjetnosti i društva. To je jedan od mnogih uočljivih paradoksa koji je nasleđen i ukupno štetan ali

koji se i dalje neometano neguje, jer ne računa na integralnu svest umetnosti, koja osim toga što vidi, podrazumeva i slobodu govora. "Sloboda govora" koja se ovde podrazumeva, sa naknadnim negativnim posledicama prema umetniku, nema frekvenciju sa stvarnim pojmom slobode.

Ilija: Jer ovdje dijalektička kultura praktično i ne postoji ali kako je došlo do toga upravo ovdje, gdje su pojedinci 60-ih upravo pokušali da njeguju slobodu govora? Mada mi se cini da su i tada postojale opstrukcije. Ovdje, u Beogradu, šezdesete počinju 68. kada su studenti okupirali Univerzitet, kada je prvi put na Univerzitetu javno izgovoreno pitanje slobode mišljenja i verbalnog delikta! I nakon okupacije Univerziteta, kasnije, sukcesivno, se pojavljuje ta generacija mladih, koja javno i otvoreno traži intelektualno oslobođanje. Tada nastaje SKC (Studentski kulturni centar), jer režim počinje da daje koncesije pod pasioniranim pritiskom jedne mlade emergentne generacije. I po prvi put na istoku, u socijalističkom bloku, događa se nešto što je sinhronizovano na nivo Univerziteta, sinhronizovano sa onim što se dogodilo na Sorboni, u Rimu, Berlinu, Americi. Pojavljuje se jedna nova urbano-nomadska kultura, koja se događala na asfaltu, hipizam, što verovatno dolazi od grčkog filozofa Hipija (koji je sve što je nosio na sebi sam pravio). Interesantno je da se ta generacija ideološki artikulisala u čitavom svijetu u jednom kratkom vremenskom intervalu. Što prethodi u umjetnosti, fluksus, a onda dalje preuzima konceptualna umjetnost i afirmiše do 78. godine, a nakon toga se pojavljuje anahronizam koji invertira čitavu ovu istoriju.

T.I.: Do danas! Danas se zloupotrebljavaju upravo tekovine te vaše progresivne generacije. Danas se upravo ovde na te tekovine nadovezala jedna pseudo situacija. Stvarni kontinuitet se marginalizovao. I to je, baš u Beogradu očigledno.

Ilija: Iskustvo SKC-a i Bitefa u Beogradu 60-ih i 70-ih godina prekida se padom Berlinskog zida i raspadom Jugoslavije, što zapravo počinje već 78. godine, kada se događa transavangarda u Italiji, neoekspresionizam u Nemačkoj i novo slikarstvo u Americi. Sve to zaustavlja razvojni proces na beogradskoj sceni jer se i sami protagonisti odlučuju na refleksiju. Nakon čega,

89. i 90. počinje manipulacija sa alogizmima, što se najbolje prepoznaje, primera radi, u slučaju ubistva Pazolinija, jer su tada ubijeni svi pojmovi slobode, odnosno pravo na drugačijost! Tu počinje i raspad Jugoslavije, po toj liniji anahronističkog kretanja, što se dalje pretvara u veliku društveno-političku mutaciju. U Jugoslaviji se događa humanistička i civilizacijska katastrofa, zbog čega ovaj prostor još uvek jeste zarobljen posledicama ove tragedije. U toj tragediji, pored ratnih zločina, etničkih čišćenja, pojavilo se i ratno profiterstvo koje traje i dan danas, bez obzira na to što je ono danas podignuto na nivo jezika kulture. I toga smo svi zarobljenici. Jer anahronizam je poput Fibonacijevih "brojeva u nizu" - lančano egzistira. Sada nigde ne idemo!

T.I.: Da! Očigledan, u toj opštoj devijaciji etike, je i problem devijacije u kulturi, odnosno problem daljeg smisla egzistencije kulture. Taj smisao se u ovom vremenu mora nanovo pronaći i definisati. Danas se ovde, primera radi, proizvoljno tumače zajedničke evropske tekovine umetnosti, koje kao što znamo, nisu samo anglosaksonske! Sa tim problemom se godinama unazad suočava umetnost na Evropskom kontinentu. Postoji značajan pritisak koji se direktno sprovodi kroz mehanizam vrednosne relativizacije. Mogu da kažem, da se i ovde, na našem prostoru, vezano za istorijski kontinuitet umetnosti, isto tako relativizuju vrednosne činjenice, vezane za postojeće konfrontirane jezike generacije umetnika 90-tih. Paradoks traje, a na ofinger lokalne istorije savremene umetnosti se kače nekompatibilne "stvari" zajedno unazad. U težnji da se uspostave poznate prihvaćene evolucijske i humanističke vrednosti kulture evropskog kontinenta, institucije umetnosti u Beogradu uspostavljaju puke populističke vrednosti anglosaksonske vokacije a o retrogradnim povampirenim pojivama i da ne govorimo. Sa tim u vezi se postavlja pitanje i slobode govora umetnika u takvom jednom okruženju, u okruženju koje tako vidi evropske "vrednosti" težeći ka evropskom ujedinjenju.

Ilija: To su protivurječnosti koje su absurdne. Jer ne mogu da uđu ni u filozofsко-matematički skepticizam, a da ne govorimo o životnoj realnosti. Moje dugogodišnje iskustvo od četiri generacije na umjetničkoj sceni Rima, za koji se

zna da je bio imperijalna prjestonica koja još uvek živi, najveće imperije koja je utemeljila civilizaciju uopšte, iz čega može lako da se zaključi kolika je slojevitost i sofisticiranost sa kojom sam morao da se suočavam godinama, da opstanem i da postignem centralnost na toj rimskoj sceni, dozvoljava mi da imam pouzdano mišljenje o tome, šta su to ljudska prava i nepravde, šta su to komplikacije i na kraju krajeva šta su to urgencije slobode bitisanja. Prema tome, lako je da se zaključi zašto je i moja pozicija kao umjetnika i u Beogradu i u Podgorici silovana.

T.I.: Kada govorimo o slobodi, postavlja se pitanje, da li je slučajnost činjenica da tvoja situacija ovde nije bila dovoljno poznata pa iz toga ni dovoljno vrednovana? Ili pak jeste, pa je kao neudobna mogućnost, dugo opstruisana?

Ilija: I jedno i drugo. Jer dominantna situacija u Beogradu i Podgorici u umjetnosti ima dva nivoa. Jedan je neinformisanost, a drugi nivo je onaj koji zna ali opstruiše, zbog demaskiranja lokalnih lažnih konstrukcija. Traumatična razlika između Rima i Beograda je u tome, što je sloboda mišljenja u Rimu i zapadnoj civilizaciji priznati vrhunski kvalitet, sublim, dok je ovdje najrizičnija stvar koja postoji. Visoki rizik!

T.I.: Upravo to. Frekvencija. A umetnost u takvim okolnostima opstaje.

Ilija: Beograd je mjesto koje ima najveći

potencijal talenata. I onda i pored svega i pored svih nedaća i nevolja, snaga talenta izbjiga. Ona jeste i ona ne može da ne bude! Samo što je destinacija i sudbina u ovakvim okolnostima tragična.

T.I.: To je ovde izgleda neminovnost.

Ilija: Sada tu možemo da govorimo o nekim individualnim fenomenima. Recimo, u koje spadamo i ti i ja, što između ostalog navodi temeljna analitička mapa, koju je uradio i izdao Evropski institut za performans 2003. godine.

T.I.: Šta ti misliš o smislu, potrebama nekih izložbi koje su se dešavale u Evropi poslednjih godina, a koje su se ticale recimo "balkanske umetnosti"?

Ilija: Tu se više ne radi o umjetnosti već o pranju sajvesti onih snaga Zapada koje su izazvale humanističku i civilizacijsku katastrofu u bivšoj Jugoslaviji. Pa se tako konstruisala jedna promocijalna kampanja koja je trebalo da promeni sliku stvari. Bez ikakvih kriterijuma izmišljaju se mladi umjetnici za 24 sata.

T.I.: Dugoročno gledano, to je vrlo naivno.

Ilija: To je stvar, te takozvane, tranzicije isto kao što je svojevremeno postojala postmoderna. To je zloupotrebljeno "ništa" ili ništa. To su surrogati jedne civilizacijske krize. Pale su kulturne prave korelacije. Dijalektika pada.

Razgovor Ilije Šoškića i Tatjane Ilić; Beograd, 12.januar 2007.

